

Handleiding lessen 'Burgerschapsvorming' groep 3

Elske Sessink, Maika Tak en Doris Ouwehand

Inhoud

Samenvatting	3
Les 1: Afval scheiden	4
Les 2: Waar gaat afval heen?	7
Les 3: Zelf recyclen	9

Samenvatting

De deeldomeinen die bij deze handleiding aan bod komen zijn duurzaamheid, verdeling en globalisering. Deze onderwerpen vinden we belangrijk omdat ten eerste de verdeling in de wereld steeds groter en duidelijker wordt (arm en rijk), daarnaast is het verduurzamen van de wereld een veelbesproken onderwerp dat steeds meer aan bod komt en als laatste is het globaliseren van de wereld belangrijk om mee te geven aan de nieuwe generaties.

De lessenserie hieronder is geschikt voor groep 3. We vinden het belangrijk dat kinderen op deze leeftijd al bewust worden van wat er om hen heen en in de wereld gebeurt. Onze handleiding bestaat uit 3 aaneensluitende lessen over duurzaamheid, verdeling en globalisering.

De eerste les gaat over duurzaamheid. In deze les worden de kinderen bewust van wat afval is, hoe ze afval moeten scheiden en waarom het belangrijk is dat je afval moet scheiden.

Onze tweede les gaat over verdeling in de wereld, met nadruk op waar afval heen gaat en waar het terecht komt.

En de derde les is dat de kinderen zelf gaan recyclen. Ze gaan leren hoe je zelf papier maakt.

Les 1: Afval scheiden

Beginsituatie:

Dit is de eerste les die de kinderen krijgen over burgerschapsvorming. In deze les staat het deeldomein duurzaamheid centraal. Sommige kinderen in je klas zullen al bekend zijn met het begrip afval en sommige misschien ook wel nog niet. De vragen die je in de les aan je klas gaat stellen over afval kan je differentiëren op wat de kinderen in jouw klas al weten over het onderwerp en of er al afval wordt gescheiden op je school.

Lesdoel:

Aan het einde van de les zijn de kinderen in staat om in eigen woorden uit te leggen wat afval is? Waarom het belangrijk is om afval te scheiden? En wat kun je zelf allemaal met afval doen? Ook zijn de kinderen aan het einde van de les in staat om verschillende soorten afval in de juiste prullenbak (plastic, papier en rest) te sorteren en zijn de kinderen in staat om van verschillend afval iets nieuws te maken.

Benodigheden:

- 3 doorschijnende prullenbakjes (zie bijlage)
- Verschillende soorten afval: Plastic flessen, WC-rolletje, plastic doppen, plastic van een koekje, banaan etc.
- Kaartjes met daarop: Plastic, papier en rest (zie bijlage)
- Knutselmateriaal
- Lijm, scharen en plakband

Tijdsduur:

1 uur (afhankelijk van de tijd hoelang de kinderen knutselen in jouw klas)

Motiverende opening:

Op tafel leg je verschillende soorten afval neer. Begin met de kinderen een aantal vragen te stellen terwijl ze naar het afval op tafel kunnen kijken. Afhankelijk van de antwoorden van de kinderen voer je met je klas hierover een gesprek. In het gesprek leg je als leerkracht uit wat het belang is van recycling en beantwoord je de vragen van de kinderen.

Vragen:

- Wat is afval?
- Waarom gooien mensen afval op straat?
- Is er verschil tussen al het afval?
- Waarom scheiden we afval?
- Doen jullie/ je ouders dit thuis al?

Terwijl je het gesprek met de kinderen voert, zet je deze twee afbeeldingen op het bord, waar naar de kinderen kunnen kijken en waaraan je kan refereren tijdens het gesprek.

Verloop van de les:

Deze les verloopt volgens vier onderdelen

- Prullenbakken:

Na de motiverende opening vat je als leerkracht het gesprek dat je met je kinderen hebt gevoerd samen. Vertel dat het belangrijk is om het afval in de juiste prullenbak te doen. Vraag aan kinderen: Wat is nou de juiste prullenbak voor al het afval dat hier op tafel ligt? Zet de drie prullenbakjes voor de tafel met afval neer. De bedoeling is dat jullie/ de kinderen het afval in de juiste prullenbak gaan doen. Op de drie prullenbakken staat: plastic, papier en rest. Roep om de beurt een kind naar voren en vraag of hij/zij willekeurig een stuk afval wil pakken dat op tafel ligt en dat in de juiste prullenbak wilt doen, waarvan het kind denkt dat het de juiste is zonder dat je zegt waar hij het in moet doen. Als de kinderen eenmaal het afval in de voor hen juiste prullenbak hebben gedaan, vraag je aan de rest van de klas of het klopt en waarom je het juist in die prullenbak moet doen of niet? Doe dit totdat al het afval van tafel is.

- Kunst van afval:

Afval wordt vaak gezien als vies of onhygiënisch, maar er zijn ook mensen, die in elk stukje afval iets zien waar ze iets moois van kunnen maken. Deze kunstenaars laten zien dat je met verschillende afval kunst kunt maken. Laat de volgende afbeeldingen zien op het digibord en laat de kinderen er even naar kijken. Van welk afval zouden deze kunstenaars hun kunstwerk hebben gemaakt? Ga hierover met de kinderen in gesprek.

- De opdracht:

Nu gaan de kinderen aan de slag. Vandaag worden jullie de kunstenaars. Jullie gaan van het afval wat jullie hebben gesorteerd in de prullenbakken kunst maken. Jullie mogen helemaal zelf weten welk afval je gaat gebruiken en wat je gaat maken. Maar in je kunstwerk moet minimaal 3 stuks afval te zien zijn. Jullie mogen ook gebruikmaken van de knutselspullen in de klas. Laat op het bord een paar voorbeelden zien.

- Vragen:

Nadat de kinderen een kunstwerk hebben gemaakt van het afval, laten de kinderen hun werk presenteren aan de rest van de klas, waarbij de kinderen moeten vertellen: Hoe ze hebben gewerkt, welk afval ze hebben gebruikt en wat ze hebben gemaakt. Vraag ook aan de kinderen wat ze nu weten over afval en wat ze van deze les hebben geleerd.

Bijlagen:

Plastic

Papier

Rest

Les 2: Waar gaat afval heen?

Beginsituatie:

De kinderen kunnen uitleggen wat afval is en waarom het belangrijk is om afval te scheiden. Ook kunnen ze vertellen wat je met afval kunt doen. De kinderen hebben aan het einde van de vorige les verschillende soorten afval gescheiden in plastic, karton en rest vuilnisbakken en hebben een kunstwerk gemaakt van afval.

Lesdoel:

Aan het einde van deze les kunnen de kinderen in hun eigen woorden uitleggen waar afval heen gaat nadat het in de vuilnisbak is gegooid of in de natuur terecht is gekomen. Ze kunnen uitleggen met het oog op globalisering het belangrijk is om afval in de vuilnisbak te gooien zodat het gerecycled kan worden en niet in andere landen in de natuur terechtkomt.

Benodigdheden:

- De vuilnisbakken met afval van de vorige les
- De kunstwerken van de vorige les.

Tijdsduur:

50 minuten

Motiverende opening:

Neem de vuilnisbakken van de vorige les weer op tafel met het afval erin. Begin het gesprek met de kinderen, stel de vraag: Waar gaat afval eigenlijk heen als we het in de vuilnisbak hebben gegooid? Geef de kinderen eerst tijd om hier zelf over na te denken. Laat de kinderen die willen een voor een hun antwoord geven en op elkaar reageren.

Verloop van de les:

Kom uiteindelijk tot de conclusie dat het per afval verschilt wat ermee gebeurt. Het afval wordt natuurlijk eerst opgehaald door een vuilniswagen en daarmee naar de fabriek gebracht.

- Groente, fruit en tuinafval wordt gebruikt om compost te maken waarmee mensen en boeren hun land vruchtbaar kunnen maken.
- Plastic wordt gesorteerd, schoongemaakt en daarna vermalen tot vlokken. Met die vlokken worden weer nieuwe plastics gemaakt.
- Papier wordt schoongemaakt, bij elkaar geperst. Daarna wordt het opgelost in water (het wordt pulp) en het pulp vormt de basis voor nieuw papier.
- Restafval wordt verbrand in een grote oven en uiteindelijk gemalen en tot zand of grind wat gebruikt wordt om huizen of straten te bouwen.

Je kunt afval alleen goed recyclen als het goed gescheiden is en er geen 'vervuiling' plaats heeft gevonden. Dat betekent dat er zo min mogelijk andere dingen bij het gescheiden afval zitten.

Als de kinderen niet zeker weten wat er met verschillende soorten afval gebeurt of het nog niet duidelijk is voor ze, kun je een van de filmpjes laten zien uit de bijlagen.

Pak het gesprek met de kinderen terug op en stel de volgende vragen:

- Wat gebeurt er eigenlijk met het afval wat in de natuur terecht komt?
- Verdwijnt het gewoon of gaat het ergens heen?
- Afval kan niet zomaar verdwijnen, wat gebeurt er dan?

Het afval komt uiteindelijk in andere landen terecht door de wind, het water of andere omstandigheden.

Heel de aarde is verbonden met elkaar door de natuur. We leven samen op 1 aardbol, dan wel in andere landen en zien we elkaar niet zo snel, toch staan we in verbinding met elkaar (globalisering).

- Waarom is het dan zo belangrijk dat we ons afval in de vuilnisbak gooien in plaats van op straat?

Laat de kinderen iedere keer over de vragen in gesprek gaan met elkaar en op elkaar reageren. Als leerkracht bepaal je zelf wanneer je tevreden bent met de antwoorden die er gegeven worden. Geef sturing aan het gesprek door af en toe dingen te herhalen en stimulerende vragen te stellen.

Bijlagen:

1. Wat gebeurt er met afval nadat het gescheiden is? - Willem Wever (restafval)
<https://www.youtube.com/watch?v=2YRJCvr9EPk>
2. Hoe werkt recycling van plastic? - Het Klokhuis
<https://www.youtube.com/watch?v=3c1staSTl6w>
3. Wat wordt er allemaal met ons afval gedaan? - Het Klokhuis
<https://www.youtube.com/watch?v=EN9TgvhazQ8>

Les 3: Zelf Recyclen

Beginsituatie:

De kinderen hebben in de voorgaande lessen geleerd over wat recyclen is, wat afval is en waar afval heen gaat. Ze weten dat je bepaalde dingen, zoals plastic, glas en papier, kunt recyclen. Ze hebben in de eerste les met gerecyclede materialen geknutseld. De kinderen weten niet dat papier van bomen is gemaakt. Kinderen weten dat er vaak papier wordt gebruikt, maar ze zijn zich er niet van bewust dat er in veel materialen papier zit, zoals in boeken, schriften, tekenbladen, printpapier etc.

Lesdoel:

Kinderen weten dat je van pulp papier kunt maken; kennen het recyclingproces van papier; kennen verschillende soorten papier en hun gebruiksmogelijkheden; zijn zich bewust dat kringlooppapier een bijdrage levert aan het zuiniger omgaan met grondstoffen; weten dat papier van bomen wordt gemaakt.

Benodigheden:

- Grote stapel oud papier
- Zeven om papier mee te zeven.
- Bakken/emmers met water
- Mixer
- Kom
- Plankjes
- Droge doeken

Tijdsduur:

Ongeveer 1 uur.

Motiverende opening:

<https://schooltv.nl/zoekresultaten/?q=papier>

Als opening kijken we dit filmpje over papier recyclen. We herhalen dan kort wat we in de lessen hiervoor hebben gedaan. Ik stel de volgende vragen:

- Wat is ook alweer?
- Wat is globalisering ook alweer?
- Wat gebeurt er met afval in Nederland?

We bekijken deze poster en praten over wat ze zien. Waarom zou je sommige papersoorten niet kunnen recyclen?

Verloop van de les:

Ik vertel dat je naast glas en plastic ook papier kunt hergebruiken. Dit wordt nog weinig gedaan. Ik vertel dat papier van bomen komt. Ik leg het proces van papier van een boom maken uit.

Om hout in papier te veranderen wordt er eerst een pulp gemaakt. Er worden hele kleine houtsnippertjes vermengd met water. Omdat hout natuurlijk materiaal is, moet het ook eerst uitgebreid gewassen worden. De pulp wordt steeds dunner gemaakt en uiteindelijk door een hele fijne zeef gedrukt. Daardoor verdwijnt een groot deel van het water. Daarna wordt het mengsel samengeperst en gedroogd. Het papier loopt hierbij over heel veel walsen. Als het papier droog en plat is, zit het op een reusachtige rol. Hierna wordt het in kleinere stukken gesneden en kan je er bijvoorbeeld op tekenen.

Hierna vertel ik over het belang van papier recyclen. Ik vraag als eerst aan de kinderen waarom ze denken dat het zo belangrijk is. Ik noteer hun antwoorden in een woordweb op het bord.

Het is belangrijk om papier her te gebruiken omdat er dan minder bomen gekapt hoeven te worden. Als je van oud papier papier maakt, zullen er geen bomen omgehakt worden. Dit zorgt voor minder uitstoot en meer levende bomen!

Hierna leg ik uit dat wij vandaag ons eigen papier gaan maken. Ik leg eerst elke stap uit, hierna gaan we het samen doen.

- Scheur oud papier in kleine stukjes en stop ze in een bak met water.
- Gebruik een mixer om er papierpulp van te maken.
- Maak je zeef klaar en doe het in de emmer onder een flinke laag papier.
- Til je zeef op en pers het water eruit.
- Leg je zeef op de kop op een doekje en druk met een spons om nog meer water eruit te krijgen.
- Laat je papier drogen door er nog een doek op te leggen. Zelf doe ik er ook een dik boek op om het mooi plat te houden.
- Kleur, teken of verf mooie dingen op je papier.

Ik verdeel de klas in groepjes van 3 a 4, zodat ze in het groepje samen kunnen werken met de materialen en elkaar kunnen helpen. Ik loop rond en help waar nodig.

Aan het einde van deze les leggen we het papier te drogen. Als het papier droog is, mogen de kinderen erop tekenen, er iets van knutselen of als notitiepapier gebruiken. Dit doen we zodat de kinderen inzien dat je papier op heel veel verschillende manieren in het dagelijks leven kan gebruiken.

Ik vraag als laatste wat ze hebben geleerd van deze les en van de voorafgaande lessen.

Bijlagen:

<https://www.samsam.net/themas/bouwsteen-duurzaamheid>

<https://lespakketten.basisonderwijs.online/schoolborden/catalogus.html?vakgebied=lespakketten&categorie%5B0%5D=wereldoriëntatie&bouw=onderbouw>